

بررسی و ارزیابی نقش شورای دانش آموزی در مشارکت دانش آموزان در امور مدارس متوسطه شهرضا

محمد رضا همت، خانم مهری عابد اصفهانی

مقدمه:

تربیت اجتماعی نوجوانان از دغدغه‌های مهم متولیان جامعه می‌باشد. تربیت نسل آینده در ابعاد مختلف موجب موفقیت جوامع خواهد شد و اجتماعی کردن نوجوانان نیازمند شیوه‌های مناسب خود است. دوره‌ی متوسطه بستر مناسب به‌منظور تأمین آزادی عمل در عرصه‌های مختلف اجتماع و انتقال دانش و مهارت‌های آماده‌سازی فرد برای قبول مسئولیت اجتماعی می‌باشد. ضمن آن‌که موجبات همگونی و انسجام گروهی در فرد را نیز سبب خواهد شد. وجود نهادهایی چون شورای دانش آموزی سبب ایجاد یک فرآیند دو سویه و فراگیر و همه جانبه به‌نام «مشارکت» در مدارس است.

دخالت در فرآیند تصمیم‌گیری‌ها به‌طور عمیق از یک سو موجب پویایی، نشاط و خلاقیت و از دیگر سو انگیزه‌های حضور فعال‌تر در صحنه‌های گوناگون مدرسه را فراهم خواهد ساخت. با توجه به کارکرد دو ساله‌ی شورای دانش آموزی مدارس متوسطه و به‌منظور مشارکت‌پذیری عموم دانش‌آموزان، این پژوهش در نظر دارد ضمن بررسی پیرامون تأثیر فعالیت‌های این نهاد بر جنبه‌های مشارکت‌پذیری دانش‌آموزان، میزان دستیابی به اهداف منظور شده برای شوراهای دانش آموزی را نیز روشن نماید.

بیان مسأله: مدرسه به‌عنوان یک سازمان انسانی از طریق فرآیند مشارکت دادن افراد در فعالیت‌های جمعی به‌منظور انتقال فرهنگ و ایجاد وضعیت‌های یادگیری اثربخش و رشد شخصیت دانش‌آموزان می‌تواند نقش سودمندی ایفا نماید. در طی این جریان مستمر، دانش‌آموز به‌عنوان یک عضو از سازمان آموزشی بر سرنوشت خود نظارت یافته و به‌خود گردانی در زندگی خو گرفته و از همه مهم‌تر با ایفای نقش خود احساس موجودیت و اعتماد به‌دیگران هم در وی تعمیق خواهد یافت.

برای ترویج فرهنگ مشارکت علاوه بر فعالیت‌های مختلف دانش آموزی، شوراهای دانش آموزی به‌عنوان یک نهاد داوطلبانه و توانا در راستای ایجاد یک نوع مشارکت غیرمستقیم جهت تصمیم‌گیری و انجام برنامه‌های مشارکتی و به‌منظور تقویت و تحکیم ارزش‌های دینی و اخلاقی و تقویت روحیه مسئولیت‌پذیری از سال ۱۳۷۷ در مدارس متوسطه ایجاد گردید. شاید این نهاد بهترین نماینده ارتباطی بین خواسته‌های دانش‌آموزان و تصمیم‌گیرندگان مدرسه و زمینه‌ساز واقعی و سازمان یافته عناصر نظام اجتماعی مدرسه تلقی شود.

بدیهی است اعتماد مدیریت به‌چنین رویداد اجتماعی و مشورت در امور مربوط به آن از یک سو و تربیت انسان‌های با کرامت و دارای ارزش‌های پسندیده و مسئولیت‌پذیر و از دیگر جهت موجب اطمینان بیشتر برای مدرسه در جهت اداره مشارکتی آن خواهد بود.

این پژوهش به‌منظور پاسخ‌گویی مناسب به این سؤال‌ها صورت گرفته که «تخصیص شورای دانش‌آموزی به‌بدنه تصمیم‌گیری مدارس متوسطه تا چه حد در اهداف خود موفق بوده؟» و آیا «شوراهای دانش آموزی به‌شرح وظایف پیش‌بینی شده خود که شامل مشارکت دانش‌آموزان در امور اجرایی مدرسه، فعالیت در جهت اداره امور کتابخانه و گروه نشریه، امور صبحگاهی، تعاونی مدرسه، امور انضباطی، برگزاری نماز جماعت، برگزاری مناسبت‌های ملی و مذهبی، ارائه‌ی پیشنهادهای و نظرهای دانش‌آموزان مربوط به امور اجرایی آموزشگاه» می‌باشد، توانسته عمل نماید و هم‌چنین میزان فعالیت و عملکرد شورای دانش‌آموزی از نظر مدیریت مدارس، اعضای شوراهای دانش‌آموزی و عموم دانش‌آموزان تعیین شود.

هدف و ضرورت پژوهش: در مدارس فعلی، مشارکت

دانش‌آموزان هم در فعالیت‌های آموزشی و یادگیری و هم در تصمیم‌گیری پیرامون امور بهبود آموزش و برنامه‌های درسی و خدمات دانش‌آموزی، تنظیم قوانین مربوط به حفظ نظم مدرسه و غیره کمتر مورد توجه قرار گرفته است. طبعاً با توجه به نهادینه نمودن فرهنگ عمومی و محور اصلی در تغییر و تحولات اخیر جامعه و مشارکت‌جویی افراد، لازم است به اهمیت شورای دانش‌آموزی و اهمیت نقش آن‌ها در امور آموزشی و پرورشی مدرسه توجه ویژه مبذول شود.

در رویکرد مدرسه محوری، مدارس دارای ویژگی‌ها و نیازهای متفاوتی هستند که مدیریت لزوماً بایستی از عناصر درون مدرسه استفاده و تضمین مشارکت همه‌ی افرادی که باید پس از این نقش‌های نسبتاً جدیدی را در مدارس بر عهده گیرند را فراهم آورد. مدیریت مدرسه امروزه علاوه بر نیازهای آموزشی - تحصیلی دانش‌آموزان به تأمین نیازهای بهداشتی، روانی، زیستی و رشد شخصیتی آنان توجه بیشتری مبذول داشته که یکی از ویژگی‌های مدارس اثربخش بهره‌گیری از مشارکت دانش‌آموزی است.

جلب اعتماد دانش‌آموزان در قالب فعالیت‌های سازمان یافته و دخالت دادن ایشان در فرآیند تصمیم‌سازی‌ها و تصمیم‌گیری‌ها یک ضرورت فردی است. چون شورای دانش‌آموزی سبب شناسایی استعدادها و توانایی‌های اجتماعی افراد جهت ورود به صحنه‌های وسیع‌تر را فراهم می‌آورد. ضرورت اجتماعی است، زیرا گسترش فرهنگ دینی در گرو تربیت انسان‌های خود ساخته و با مهارت‌های لازمه‌ی زندگی اجتماعی و دارا بودن آموزه‌ها و باورهای عمیق دینی است. یک ضرورت سازمانی است بدان جهت که یافتن رهنمود عملی جهت کیفیت بخشی به فعالیت‌های شورای دانش‌آموزی مدارس متوسطه و برنامه‌ریزی و طراحی سیستم‌های آموزشی و پرورشی مبتنی بر شیوه‌های مشارکتی و آموزش مدیران و اعضای شوراهای دانش‌آموزی و ارائه پیشنهاد به مسئولان و دست‌اندرکاران در برنامه‌ریزی زیربنایی جهت ایجاد تحول در شکل مشارکت دانش‌آموزان در روند فعالیت‌های جاری آموزشگاه است.

پس با توجه به ضرورت‌های گفته شده لازم است بر روند مشارکت دانش‌آموزان در جهت بهتر اداره کردن امور اجرایی مدارس به‌طور عملی تأکید و بیش از پیش توجه شود و به‌منظور

تقویت بنیه‌های دینی و علمی و اجتماعی دانش‌آموزان و تقویت روحیه مسئولیت‌پذیری در ایشان، از این رهگذر به‌فرآیند مشارکت‌پذیری نیز کمک شود. لذا این تحقیق با توجه به این ضرورت‌ها در صدد است که به بررسی نقش شوراهای دانش‌آموزی در میزان مشارکت دانش‌آموزان در امور مختلف آموزشی و پرورشی مدارس پردازد.

سؤال‌های پژوهش:

- ۱ - فعالیت شورای دانش‌آموزی مدارس پسرانه در زمینه اجرای مناسبت‌های (ملی، مذهبی و سیاسی) به‌چه میزانی است؟
- ۲ - فعالیت شورای دانش‌آموزی مدارس دخترانه در زمینه اجرای مناسبت‌های (ملی، مذهبی و سیاسی) به‌چه میزانی است؟
- ۳ - فعالیت شورای دانش‌آموزی مدارس پسرانه در زمینه برگزاری اردوها و بازدیدها به‌چه میزانی است؟
- ۴ - فعالیت شورای دانش‌آموزی مدارس دخترانه در زمینه برگزاری اردوها و بازدیدها به‌چه میزانی است؟
- ۵ - فعالیت شورای دانش‌آموزی مدارس پسرانه در زمینه برگزاری نماز جماعت به‌چه میزانی است؟
- ۶ - فعالیت شورای دانش‌آموزی مدارس دخترانه در زمینه برگزاری نماز جماعت به‌چه میزانی است؟
- ۷ - فعالیت شورای دانش‌آموزی مدارس پسرانه در زمینه اداره تعاونی مدرسه به‌چه میزانی است؟
- ۸ - فعالیت شورای دانش‌آموزی مدارس دخترانه در زمینه اداره‌ی تعاونی مدرسه به‌چه میزانی است؟
- ۹ - فعالیت شورای دانش‌آموزی مدارس پسرانه در زمینه اداره‌ی کتابخانه‌ی مدرسه به‌چه میزانی است؟
- ۱۰ - فعالیت شورای دانش‌آموزی مدارس دخترانه در زمینه اداره‌ی کتابخانه‌ی مدرسه به‌چه میزانی است؟
- ۱۱ - فعالیت شورای دانش‌آموزی مدارس پسرانه در زمینه مشارکت در امور انضباطی مدرسه تا چه میزانی است؟
- ۱۲ - فعالیت شورای دانش‌آموزی مدارس دخترانه در زمینه مشارکت در امور انضباطی مدرسه تا چه میزانی است؟
- ۱۳ - فعالیت شورای دانش‌آموزی مدارس پسرانه در زمینه ارائه پیشنهادها و نظرهای پیرامون امور اجرایی مدرسه به‌مدیریت تا چه میزانی است؟

۱۴ - فعالیت شورای دانش آموزی مدارس دخترانه در زمینهی ارائه پیشنهادهای و نظرات دانش آموزان پیرامون امور اجرایی مدرسه به مدیریت تا چه میزانی است؟

۱۵ - آیا بین نظرهای مدیران، معاونان پرورشی، اعضای شورای دانش آموزی در مورد فعالیت های شورای دانش آموزی در مدارس تفاوت معنی داری وجود دارد؟

۱۶ - آیا بین میزان فعالیت شوراهای دانش آموزی (وظایف) مدارس متوسطه دخترانه و پسرانه تفاوت معنی داری وجود دارد؟

فلسفه مشارکت و ویژگی های آن در سازمان ها

از دیدگاه فلسفه، مشارکت علاوه بر این که به سرشت اجتماعی انسان ها مربوط است، در هر اندیشه راستین نیز جای دارد. اصل برابری مردمان، بنیادی ترین اندیشه زیرساز مشارکت است. فلسفه مشارکت یک اعلامیه رسمی از طرف دولت نیست بلکه یک شبکه از تارهای ظریف در کل جامعه است که می تواند سبب توسعه ملی باشد. وجود فلسفه برای مشارکت موجب می شود کوشش های مشارکت جویانه استوار شده و تعهد به آن به وجود آید. ایفای عضویت در گروه و ایفای نقش و نقش پذیری در نتیجه ارزش و اعتبار و ارائه مسؤولیت به افراد است و در حقیقت «خود شناساندن» و «شناخته شدن» از طریق مشارکت فرد در امور سازمان تأمین می شود. پس مشارکت بر سه ارزش استوار است:

۱ - سهیم کردن افراد

۲ - گشودن راه افراد جامعه جهت نظارت

۳ - ارائه فرصت ها برای ترقی و شکوفایی استعدادها (طوسی،

۱۳۷۸، ص ۸)

تعریف مشارکت: اصطلاح مشارکت را نخستین بار افلاطون به کار برده است و برای تعیین جهتی استفاده نمود که طی آن شناخت انسان از جهان و درک ایده ها یکی شده و قابل حس شود (گلشنی فومنی، ۱۳۷۹، ص ۴۰).

میرکمالی (۱۳۷۸، ص ۱۹۹) مشارکت در سازمان های آموزشی را این گونه تعریف نموده: مجموعه اقداماتی که میزان نفوذ و مسؤولیت های کارکنان (معلمان - دانش آموزان و اولیا) را در فرآیند تصمیم گیری از طریق تفویض اختیار در سطوح مختلف

سازمان افزایش دهد و نوعی حس مالکیت بر سازمان و تعلق به سازمان را در افرادی که به شکلی با سازمان مربوط هستند به وجود آورد.

جلسات و شوراها مظهر و محل اتخاذ تصمیمات گروهی است که نشانگر مشارکت و مسؤولیت پذیری، عضویت، احساس تعلق و احترام به انسانیت انسان ها از سوی مجموعه می باشد. عملکرد درست شوراها به معنی استفاده درست از انرژی های انسانی و در نهایت افزایش بهره وری سازمان آموزشی می باشد. بر خلاف تصویری که گفته می شود، شورا محلی است که افراد به صورت انفعالی در آن حضور یافته و صرفاً به گفته ها و گرفتن دستورات گوش می دهند، می تواند زمینه ای برای یادگیری ابراز وجود، شکوفا شدن استعدادها و بالاخره شرکت جمعی و فعال برای حل مسائل باشد.

شوراها در مدارس جایی برای بازگویی، تجزیه و تحلیل و بررسی جنبه های معنوی و علمی و اجتماعی، سیاسی تعلیم و تربیت است و شورای دانش آموزی در صورتی که بر اساس شرح وظایف متنوعی که برای آن تعیین شده عمل نماید، می تواند به عنوان ابزاری جهت اطمینان بخشی به مدیریت و یا شورای اجرایی مدرسه نیز تلقی شود. دخالت دانش آموزان در زمینه های فرهنگی و آموزشی و در چارچوب معین شده، ایجاد احساس دلبستگی و تعلق به مدرسه، پویایی و نشاط محیط آموزشی و مسؤولیت شناسی دانش آموزان را موجب می شود. این امر به نوبه خود به افزایش کنترل رفتار فردی و گروهی، تأمین نیازهای روانی، توسعه مهارت های زندگی و افزایش درجه ای مداخله و تعهد به وظایف را به دنبال خواهد داشت.

نتایج و کارکردها شوراهای دانش آموزی در مدارس: یکی از نتایج وجود شوراها در مدارس ایجاد یک نوع کارگاه آموزشی جهت ارتقای مهارت در زندگی است. از دیگر فواید شوراها افزایش سطح خلاقیت و نوآوری در افراد می باشد. اگر شورا با به کارگیری تمام راه کارها بتواند دیگران را در برنامه های خود، سهیم کند، می تواند سبب یادگیری شیوه های جدید در اداره امور مدرسه و رشد فکری افراد نیز بشود. افزایش پشتیبانی دانش آموزان از برخی برنامه ها و تصمیمات آموزشی اخذ شده و کاهش مقاومت های احتمالی در حین اجرای تصمیمات از دیگر کارکردهای شورا در

مدارس محسوب می‌شود.

میرکمالی (۱۳۷۹، ص ۱۹۸) برای اجرای تصمیمات در مدارس به دو نوع آن اشاره می‌کند: دسته‌ای که خود فرد مسؤول و تصمیم‌گیرنده بوده و دیگران موظف به اجرای آنند و دسته‌ای از تصمیمات که با کمک و نظر خواهی و هم‌فکری سایر اعضای سازمان آموزشی اتخاذ می‌شود. وی مشکلات و موانع و مقاومت‌های حین اجرای چنین تصمیماتی را کمتر ارزیابی می‌کند. از دیگر نتایج شوراها در مدارس تلقی از آن‌ها به‌عنوان یک ابزار با ارزش جهت ارزیابی افراد از خود و دیگران است. به‌دلیل ایجاد روابط انسانی فرد با دیگران، استعداد و زمینه‌های نهفته افراد آشکار گردیده و هر فرد با مقایسه خود با دیگران بدون ظاهر سازی فعالیت نموده و حتی در راه تأمین نیازهای سازمان مدرسه سرمایه‌گذاری می‌کند. نتیجه آخر شوراها در مدارس جلوگیری از گسترش اجتماعی مشکلات و بررسی علل و دامنه‌ی رویدادها و کسب راه حل‌هایی مناسب با مشارکت اعضای مدرسه را موجب می‌شود (میرکمالی، ۱۳۷۹، ص ۲۰۵).

مشارکت و شورا در اسلام: مشارکت با افراد در اداره امور جامعه از اصول مدیریت در اسلام بوده و تاریخ، زیباترین نظام‌های مبتنی بر مشارکت در صدر اسلام که توسط رهبران و پیشوایان دین مقدس اسلام به‌کار گرفته شده را نشان می‌دهد.

در قرآن کریم آیه ۱۵۹ سوره آل عمران آمده است: و شاورهم فی الامر فاذا عزم فتوکل علی الله ان الله یحب المتوکلین (با همه در امور یا کارها مشورت کن و آن‌گاه که تصمیم گرفتی، بر خدا توکل کن که خداوند توکل‌کنندگان را دوست می‌دارد). حضرت علی (ع) در عهد نامه مالک اشتر بر موضوع مشارکت و مشورت با دانایان و مردم تأکید داشته است. اسلام خصوصیات افراد طرف مشورت را چنین برمی‌شمارد:

۱ - صاحب عقل و خرد.

۲ - با ایمان با تقوا.

۳ - با تجربه و متخصص باشد.

۴ - خیر خواه.

۵ - حریص و طماع و ترسو نیز نباشد.

بنابراین در اسلام مشورت عبارت از مفروضه و مبادله کلام که در سایه‌ی آن کلام و اندیشه حق آشکار گردد (الوانی، ۱۳۶۸).

تأثیرات بهره‌گیری از دانش‌آموزان در امور اجرایی مدارس: مشارکت معلمان و دانش‌آموزان تا حد زیادی به رفتار و کردار اداره کنندگان سازمان مدرسه بستگی دارد. اگر دانش‌آموزان جریان فعالیت‌های تحصیلی و پرورشی موجود در دبیرستان را موافق با خواسته‌ها و نیازهای خود بدانند با رغبت و تمایل بیشتری در فعالیت‌های آموزشگاه مشارکت می‌کنند. ویلیام رو (۱۹۸۸) بیان نموده جو اجتماعی مدرسه و کلاس درس، عملاً نفوذ مهمی روی رفتار و پیشرفت دانش‌آموزان دارد. روش تدریس معلمان در این زمینه بسیار کارساز است. معلمی که از روش گفت و شنود و طرح مسأله استفاده می‌کند، زمینه‌ی بیشتری را برای مشارکت دانش‌آموز در فضای کلاس و به تبع آن فضای مدرسه و فضای کل اجتماع فراهم می‌کند.

هوی و همکارانش (به نقل از علاقه بند، ۱۳۷۸) اشاره می‌کند که سلامت سازمانی مدرسه به عملکرد دانش‌آموزان در مدرسه همبستگی مثبت دارد و هر چه جو سالم‌تر باشد، سطح پیشرفت تحصیلی نیز بالاتر است.

به‌طور کلی نگرش دانش‌آموزان نسبت به محیط آموزشگاه در رفتار و کردار اجتماعی آنان اثر می‌گذارد. احساس یک‌پارچگی به‌نظام و سیستم دبیرستان با پذیرش مسؤولیت اجتماعی رابطه دارد. زیبلت به (۱۹۰۵) احساس دانش‌آموزان از این که سیستم برای او احترامی قائل نشده و به‌نوعی نادیده انگاشته شده است و یا مهار گردیده به‌عنوان اولین حرکت خود، خواهان تغییر وضع موجود است اشاره، نموده است.

ابعاد مشارکت در آموزش و پرورش: به‌طور کلی آشنایی با ابعاد مشارکت این امکان را فراهم می‌سازد که برنامه‌ریزان و مدیران در طراحی و اجرای برنامه‌های «مدیریت مشارکتی» و ترکیب مختلف این ابعاد طرح‌های ساختاری متناسب با شرایط اجتماعی، فرهنگی جامعه به‌وجود آورند. در مدارس که فعالیت گروهی حاکم است علاوه بر افزایش میزان رشد یادگیری از طریق گروهی و تشریک مساعی می‌توان پلی بین افراد به‌وجود آورد که ماحصل آن روابط بین افراد با زمینه‌های فرهنگی متفاوت می‌باشد.

اشکال مشارکت: اجرای برنامه‌های مشارکت درون سازمانی و برون سازمانی در دستگاه آموزش و پرورش می‌تواند موجب پویایی و نشاط گردد.

مشارکت یا رسمی است و یا غیررسمی، مشارکت رسمی شامل ایجاد مراکز رسمی تصمیم‌گیری نظیر اتحادیه‌ها، کمیته‌ها و شوراهای می‌باشد. تشکیلات دانش‌آموزی نمونه‌هایی از مشارکت رسمی در آموزش و پرورش می‌باشد. این نوع مشارکت، ساختار مقررات، روش‌های تصمیم‌گیری و مشارکت را تعیین می‌کنند.

در مشارکت مستقیم، همکاری به صورت عملیاتی است و تمامی اعضای جامعه در تصمیم‌گیری‌ها و اجرای برنامه‌ها شرکت دارند و نیز تمامی اعضا فرصت دارند تا عقاید نورا ابراز نمایند. اما در مشارکت غیرمستقیم نمایندگان به عنوان اعضای کمیته در تصمیم‌گیری به نیابت از تمامی اعضای جامعه در تصمیم‌گیری‌ها و اجرای برنامه‌های مشارکتی شرکت می‌نمایند. برای نمونه شورای مدرسه به عنوان نمایندگان منتخب اولیای دانش‌آموزان و یا شورای دانش‌آموزی می‌تواند در تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌های مشارکتی مدرسه نقش داشته باشند. در مشارکت استراتژیک، حق تصمیم‌گیری نسبتاً کاملی به گروه‌ها واگذار می‌شود به طوری که اعضای شورای سیاست‌گذاری انتصابی نیست، بلکه انتخابی است. در مشارکت میانی اعضای شورای سیاست‌گذاری افرادی را برای پست مدیریت پیشنهاد می‌نمایند و یکی از این افراد به پست مسؤلیت منصوب می‌گردد. مشارکت در هر دو نوع تاکتیکی و استراتژیکی می‌تواند اثرات خوبی داشته باشد.

روش

این پژوهش به صورت یک مطالعه توصیفی پیمایشی انجام گردیده است زیرا پژوهشگر شرایط را توصیف و اطلاعات را جمع‌آوری کرده و پس از بررسی و تحلیل بعضی رویدادهای گذشته، تصویر روشنی از وضعیت فعالیت شورای دانش‌آموزی در مشارکت دانش‌آموزان در امور مدارس ارائه دهد.

جامعه آماری: جامعه‌ی مورد مطالعه این پژوهش شامل چهار زیر مجموعه‌ی مدیران، معاونان پرورشی مدارس متوسطه‌ی دخترانه و پسرانه، هر یک ۳۰ نفر اعضای شورای دانش‌آموزی مدارس متوسطه شهر و روستا به تعداد ۲۳۰ نفر و عموم دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه‌ی شهر و روستای منطقه آموزش و پرورش شهرضا، قریب ۹۳۰۰ نفر در سال تحصیلی ۸۰ - ۱۳۷۹ بوده است.

شیوه نمونه‌گیری و حجم نمونه: برای انتخاب افراد نمونه از عموم دانش‌آموزان دختر و پسر مدارس متوسطه‌ی شهر و روستا از روش نمونه‌گیری تصادفی متناسب با حجم، و در رابطه با مدیران - معاونان پرورش و اعضای شورای دانش‌آموزی از طریق سرشماری انجام شد. حجم نمونه‌ی مورد مطالعه این پژوهش در مورد عموم دانش‌آموزان دختر و پسر ۱۸۰ نفر، در ارتباط با مدیران - معاونان پرورشی و به صورت سرشماری و به تعداد هر یک ۳۰ نفر و در مورد اعضای شورای دانش‌آموزی مدارس نیز از طریق سرشماری و به تعداد ۲۳۰ نفر انتخاب گردیدند.

روش جمع‌آوری داده‌ها و ابزار آن: به منظور جمع‌آوری اطلاعات پیرامون عملکرد شورای دانش‌آموزی به شرح وظایف مندرج در دستورالعمل تشکیل شورای دانش‌آموزی مدارس و آیین‌نامه اجرایی مدارس و نیز ناظر طرح، فهرستی از وظایف متنوع شوراها تهیه و سپس پیرامون هفت مقوله خلاصه گردید.

برای تعیین فعالیت شورای دانش‌آموزی مدارس شهر و روستا در جهت عمل به وظایف پیش‌بینی شده آن‌ها و کسب نظرهای پاسخگویان، چک لیست مصاحبه با اعضای شورای دانش‌آموزی و مدیران و معاونان پرورشی مدارس تهیه و مصاحبه صورت گرفت و هم‌چنین به منظور کسب اطلاع از نظرات عموم دانش‌آموزان پرسشنامه پنج گزینه‌ای توزیع و پس از مطالعه مقدماتی نتایج مورد بررسی محتوایی و آماری قرار گرفت. ابزارهای اصلی پژوهش حاضر چک لیست مصاحبه با تعداد ۳۴ سؤال بلی - خیر و ۱۸ سؤال ۵ گزینه‌ای و به صورت بسته و حول هفت وظیفه‌ی خلاصه شده (اداره‌ی کتابخانه، صبحگاه، نماز جماعت، تعاونی مدرسه، برگزاری مناسبت‌های ملی - مذهبی، ارائه پیشنهادهای پیرامون امور اجرایی، مشارکت در امور انضباطی) پرسش‌های متفاوتی طرح و تنظیم گردید و هم‌چنین پرسشنامه ۶۰ سؤال‌ی ۵ گزینه‌ای (هرگز - خیلی کم - کم - متوسط - زیاد) بوده است.

اعتبار پرسشنامه و چک لیست مصاحبه: برای ارزشیابی پرسشنامه بر اساس مطالعه مقدماتی ضریب اعتبار آلفای کرونباخ محاسبه شد. ضریب محاسبه شده برای پرسشنامه (۰/۹۷) و ضریب محاسبه شده برای دو نوع سؤال مندرج در چک لیست مصاحبه شامل سؤال‌های بلی - خیر با ضریب اعتبار (۰/۷۴) و پنج گزینه‌ای (هیچ - یک - دو - سه و بیش از سه) با ضریب اعتبار

۸۰٪ که به منظور جمع‌آوری اطلاعات مورد استفاده قرار گرفت و در جهت تعیین روایی هر دو ابزار به تأیید مشاور آماری و ناظر طرح و کارشناس شورای تحقیقات استان نیز رسید. یافته‌ها:

۱ - میزان فعالیت شورای دانش‌آموزی در زمینه‌ی برگزاری اردو و بازدیدهای علمی.

نتایج مربوط به پاسخ دانش‌آموزان پسر نشان می‌دهد ۷۴/۶ درصد فعالیت شورای دانش‌آموزی را در زمینه فوق کمتر از متوسط و ۲۵/۴ درصد در حد متوسط و بیشتر ارزیابی نموده‌اند. بررسی نتایج نشان می‌دهد ۷۵/۹ درصد دانش‌آموزان میزان مشارکت عموم دانش‌آموزان را خیلی کم ارزیابی نموده‌اند و به عبارتی از این دیدگاه شورا نقشی در ایجاد روحیه‌ی مشارکت و همیاری و یا تحقق یکی از اهداف شورا نداشته است. سبحانی‌نژاد، (۱۳۷۴) نقش اردوهای تربیتی در سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان را مؤثر دانسته و نشان داده که این موضوع در پسران بیشتر از دختران بوده است.

نتایج مربوط به پاسخ دانش‌آموزان دختر در همین ارتباط نشان می‌دهد ۴۲/۷ درصد دانش‌آموزان دختر میزان فعالیت را کمتر از حد متوسط و ۵۷/۴ درصد در حد متوسط و بیشتر ارزیابی نموده‌اند. نتایج نشان داد که تفاوت معنی‌داری بین نظرات کمترین و بیشترین گروه پاسخگو وجود ندارد.

نتایج یافته‌های پژوهش در ارتباط با تفاوت بین میزان فعالیت شورای دانش‌آموزی در زمینه برگزاری اردوها در مدارس دخترانه و پسرانه نشان می‌دهد تفاوت معنی‌دار بین نظرات دو گروه وجود داشته است و به عبارتی دانش‌آموزان دختر ارزیابی مثبت‌تری از میزان مشارکت دهی عموم دانش‌آموزان در برگزاری اردوها توسط شورای دانش‌آموزی داشته‌اند.

در زمینه‌ی فوق بررسی نظرات سه گروه پاسخگو پیرامون انجام یا عدم انجام فعالیت به منظور مشارکت دیگر دانش‌آموزان نشان می‌دهد ۳۵ درصد اعضای شورای دانش‌آموزی مدارس دخترانه و پسرانه و ۳۰ درصد از مجموع معاونان پرورشی و ۲۷ درصد اعضای شورای دانش‌آموزی بیان نموده‌اند فعالیت صورت پذیرفته به عبارت دیگر اکثریت افراد سه گروه اظهار داشتند فعالیتی صورت نگرفته است، اما میزان انجام این فعالیت به نظر

۵۶/۶ درصد معاونان پرورشی در حد متوسط و ۵۴/۶ درصد مدیران و ۵۴/۲ درصد اعضای شورا کم بوده است و به عبارتی شورای دانش‌آموزی نقش نسبتاً ضعیفی در این بعد به منظور افزایش مشارکت دانش‌آموزان و روحیه‌ی جامعه‌پذیری آنان داشته است.

با توجه به میانگین نمرات سؤال‌های پاسخگویان بیشترین میانگین نمرات مجموع عوامل در بعد انجام فعالیت با (۵/۱۳) و میزان آن با (۶/۴۳) مربوط به معاونان پرورشی مدارس می‌باشد و به عبارتی این گروه به نقش شورا در زمینه‌ی اردو بیشتر از دو گروه دیگر اهمیت داده‌اند.

۲ - میزان فعالیت شورای دانش‌آموزی در زمینه‌ی برگزاری نماز و اداره نمازخانه

نتایج مربوط به پاسخ دانش‌آموزان پسر نشان می‌دهد ۶۵ درصد فعالیت شورای دانش‌آموزی را در زمینه‌ی برگزاری نماز کمتر از حد متوسط و ۳۵ درصد در حد متوسط و بیشتر ارزیابی نموده و به عبارتی از این دیدگاه شورا نقش چندانی در افزایش آموزه‌های دینی دانش‌آموزان نداشته است. در همین ارتباط پاسخ دانش‌آموزان دختر نشان می‌دهد ۲۲/۲ درصد از دانش‌آموزان دختر فعالیت شورای دانش‌آموزی را در این زمینه در حد متوسط و ۷۷/۸ درصد در حد متوسط و بیشتر ارزیابی نموده‌اند.

نتایج یافته‌های پژوهش در ارتباط با تفاوت بین میزان فعالیت شورای دانش‌آموزی در زمینه‌ی برگزاری نماز در مدارس دخترانه و پسرانه نشان می‌دهد بین نظرات دو گروه تفاوت معنی‌داری وجود داشته است و دانش‌آموزان دختر ارزیابی مثبت‌تری از میزان مشارکت دهی عموم دانش‌آموزان در برگزاری نماز و اداره‌ی نمازخانه توسط شورای دانش‌آموزی داشته و به نظر این گروه شورا نقش مؤثر در تقویت آموزه‌های دینی دانش‌آموزان دختر ایفا نموده است.

در زمینه‌ی فوق بررسی نظرات سه گروه پاسخگو پیرامون انجام یا عدم انجام فعالیت شورای دانش‌آموزان ۵۱ درصد اعضای شورای دانش‌آموزی مدارس دخترانه و پسرانه و ۴۳ درصد از مجموع معاونان پرورشی و ۲۸ درصد از مدیران مدارس بیان نمودند فعالیت صورت پذیرفته چنانچه نشان می‌دهد کمتر از ۵۰ درصد هر سه گروه اظهار داشته‌اند که فعالیت انجام شده است اما

میزان انجام این مشارکت دهی (فعالیت) به نظر ۶۸/۸ درصد اعضای شورا ۶۴/۹ درصد معاونان پرورشی و ۵۵/۶ درصد از مدیران کم بوده است. یعنی بیشتر افرادی که اظهار داشته‌اند فعالیت انجام گرفته میزان این فعالیت را کم ارزیابی نموده‌اند.

با توجه به میانگین نمرات سؤال‌های پاسخگویان بیشترین میانگین نمرات مجموع عوامل در بعد انجام فعالیت مربوط به اعضای شورای دانش آموزی با (۳/۱۴) و در بعد میزان فعالیت شورای دانش آموزی در این زمینه مربوط به معاونان پرورشی (۴/۳۴) می‌باشد به عبارت دیگر اعضای شورای دانش آموزی بیشتر از دو گروه دیگر اعتقاد دارند فعالیت انجام شده اما میزان مشارکت دهی دانش‌آموزان، توسط معاونان پرورشی بیشتر از دیگران ارزیابی شده است.

۳ - میزان فعالیت شورای دانش آموزی در جهت اداره تعاونی مدرسه

نتایج مربوط به پاسخ دانش‌آموزان پسر نشان می‌دهد ۷۳/۴ درصد از دانش‌آموزان پسر میزان فعالیت شورای دانش‌آموزی را کمتر از متوسط و ۲۲/۶ درصد در حد متوسط و بیشتر ارزیابی نموده‌اند و به عبارتی شورای دانش‌آموزی نقشی مؤثر در افزایش روحیه تعاون و مسئولیت‌پذیری عموم دانش‌آموزان نداشته است. ۵۸ درصد از دانش‌آموزان دختر فعالیت شورا را در زمینه اداره تعاونی مدارس دخترانه کمتر از متوسط و ۴۲ درصد در حد متوسط و بیشتر ارزیابی نموده‌اند. بررسی نتایج نشان می‌دهد ۶۲ درصد دانش‌آموزان دختر میزان مشارکت دانش‌آموزان در اداره تعاونی آموزشگاه را در حد کم ارزیابی نموده و به عبارتی در مدارس دخترانه شورا سهم کمی در ارائه مسئولیت و تقویت روحیه همیاری دانش‌آموزان داشته است.

میزان فعالیت شورای دانش‌آموزی در جهت اداره تعاونی در مدارس دخترانه و پسرانه نشان می‌دهد تفاوت معنی‌داری بین نظرات دانش‌آموزان دختر و پسر وجود ندارد و به عبارتی هر دو گروه میزان فعالیت شورای دانش‌آموزی را یکسان ارزیابی نموده‌اند و این فعالیت تأثیر قابل توجهی بر افزایش روحیه مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان نداشته است. در مورد مقوله فوق بررسی نظرهای سه گروه پاسخگو پیرامون انجام یا عدم انجام فعالیت شورای دانش‌آموزی نشان می‌دهد ۱۷ درصد از معاونان

پرورشی، ۱۴ درصد از مدیران و ۱۳ درصد از اعضای شورای دانش آموزی بیان نموده فعالیت صورت پذیرفته به عبارت دیگر درصد بسیار کمی از افراد سه گروه اذعان داشتند که فعالیت در این زمینه صورت گرفته اما میزان انجام این فعالیت به نظر ۷۵ درصد از اعضای شورای دانش آموزی، ۷۴ درصد از معاونان پرورشی و ۶۵/۵ درصد از مدیران کم ارزیابی شده و به عبارتی میزان فعالیت شورا در این زمینه اندک بوده است.

با توجه به میانگین نمرات سؤال‌های پاسخگویان بیشترین میانگین نمرات مجموع عوامل در بعد انجام فعالیت (۳/۷۳) و هم چنین در جهت میزان این فعالیت (۱/۲۱) مربوط به معاونان پرورشی مدارس است و به عبارت دیگر این گروه نقش شورا در زمینه ایجاد روحیه‌ی تعاون و همیاری توسط شورای دانش آموزی بیشتر از دو گروه دیگر ارزیابی نموده‌اند.

۴ - میزان فعالیت شورای دانش‌آموزی در جهت اداره

کتابخانه و گروه نشریه:

یافته‌های مربوط به پاسخ دانش‌آموزان پسر در این زمینه چنین است ۶۸/۴ درصد فعالیت شورای دانش‌آموزی را کمتر از متوسط و ۳۱/۶ درصد در حد متوسط و بیشتر ارزیابی نموده‌اند. یافته‌های مربوط به پاسخ‌های دانش‌آموزان دختر در زمینه اداره کتابخانه توسط شورا نشان می‌دهد ۴۱ درصد از دانش‌آموزان دختر میزان فعالیت را کمتر از متوسط و ۵۹ درصد در حد متوسط و بیشتر ارزیابی نموده‌اند پس از انجام آزمون مشخص شد تفاوت معنی‌داری بین کمترین و بیشترین میزان پاسخگویی دانش‌آموزان دختر وجود ندارد.

نتایج یافته‌های پژوهش در ارتباط با تفاوت بین میزان فعالیت شورای دانش‌آموزی در جهت اداره کتابخانه و گروه نشریه در مدارس دخترانه و پسرانه نشان می‌دهد تفاوت معنی‌داری بین نظرهای دانش‌آموزان دختر و پسر وجود داشته و به عبارتی دانش‌آموزان دختر ارزیابی مثبت‌تری از دانش‌آموزان پسر پیرامون میزان فعالیت شورای دانش‌آموزی جهت مشارکت دانش‌آموزان در اداره کتابخانه و تقویت آموزه‌های علمی و فرهنگی داشته‌اند. سبحانی نژاد (۱۳۷۴) یکی از عوامل مؤثر در افزایش رغبت دانش‌آموزان نسبت به برنامه‌های جاری مدرسه را توسعه‌ی کتابخانه مدرسه ذکر نموده است و یا فقیهی (۱۳۷۷) در بررسی

خود تفاوت معنادار بین نگرش دانش‌آموزان دختر و پسر نسبت به عضویت در تشکل‌ها و افزایش فعالیت‌های فرهنگی آن‌ها اشاره نموده است.

در مورد مقوله فوق توجه به یافته‌های پژوهش حاصل از نظرهای سه گروه پاسخگو در جهت انجام یا عدم انجام فعالیت شورای دانش‌آموزی نشان می‌دهد ۴۸ درصد از معاونان پرورشی و ۴۵ درصد هر یک از دو گروه مصاحبه شده مدیران و اعضای شورای دانش‌آموزی بیان نموده‌اند اصل فعالیت صورت پذیرفته اما میزان انجام فعالیت بر اساس ارزیابی ۴۷/۹ درصد معاونان پرورشی و ۴۶ درصد اعضای شورای دانش‌آموزی زیاد و به نظر ۴۴/۷ مدیران کم ارزیابی شده است با توجه به ارزیابی مثبت‌تر دو گروه معاونان و اعضای شورا و تماس مستقیم با مسائل کتابخانه و فعالیت‌های آن می‌توان بیان نمود به نظر این دو گروه فعالیت نسبی به منظور ارتقاء سطح آگاهی دانش‌آموزان صورت گرفته است.

با توجه به میانگین نمرات سؤال‌های پاسخگویان بیشترین میانگین نمرات مجموع عوامل در بعد انجام فعالیت (۳/۹۰) و هم چنین در جهت میزان این فعالیت (۲/۱۶) مربوط به اعضای شورای دانش‌آموزی است که نشان می‌دهد این گروه نسبت به دو گروه دیگر ارزیابی مثبت‌تری از نقش دانش‌آموزی در جهت اداره کتابخانه و گروه نشریه و به عبارتی ارتقای سطح علمی دانش‌آموزان داشته‌اند.

۵ - میزان فعالیت شورای دانش‌آموزی در زمینه‌ی امور انضباطی مدرسه

نتایج مربوط به پاسخ دانش‌آموزان پسر نشان می‌دهد ۷۵ درصد از دانش‌آموزان میزان فعالیت شورای دانش‌آموزی کمتر از متوسط و ۲۵ درصد در حد متوسط و بیشتر ارزیابی نموده‌اند در همین ارتباط پاسخ دانش‌آموزان دختر نشان می‌دهد ۳۸ درصد از دانش‌آموزان فعالیت شورای دانش‌آموزی در این زمینه را کمتر از متوسط و ۶۲ درصد در حد متوسط و بیشتر ارزیابی نموده‌اند. بررسی نتایج نشان می‌دهد ۶۲ درصد دانش‌آموزان دختر میزان مشارکت دانش‌آموزان در زمینه‌ی امور انضباطی مدرسه را در حد متوسط ارزیابی نموده‌اند و به عبارتی در مدارس دخترانه شورا نقش فعال‌تری در این مورد داشته است.

در مورد تفاوت بین میزان فعالیت شورای دانش‌آموزی

پیرامون امور انضباطی مدارس دخترانه و پسرانه نتایج نشان می‌دهد تفاوت معنی‌داری بین نظرات دو گروه وجود داشته است و دانش‌آموزان دختر به نقش شورای دانش‌آموزی در جهت تقویت روحیه‌ی مسئولیت‌پذیری عموم دانش‌آموزان بیشتر تأکید داشته‌اند.

در زمینه فوق با توجه به یافته‌های مربوط به بررسی نظرات سه گروه پاسخگو پیرامون انجام یا عدم انجام فعالیت شورای دانش‌آموزی ۴۸ درصد هر یک از دو گروه معاونان پرورشی و مدیران مدارس متوسطه و ۴۲ درصد اعضای شورای دانش‌آموزی بیان نمودند فعالیت صورت پذیرفته اما میزان انجام این مشارکت‌دهی (فعالیت) طبق ارزیابی ۸۱/۲ درصد اعضای شورا و ۷۴ درصد معاونان پرورشی و ۷۲/۴ درصد مدیران کم بوده است.

با توجه به میانگین نمرات سؤال‌های پاسخگویان بیشترین میانگین نمرات مجموع عوامل در بعد انجام فعالیت مربوط به مدیران (۲/۱۳) و در بعد میزان فعالیت شورای دانش‌آموزی در این زمینه مربوط به معاونان پرورشی (۳/۱۷) می‌باشد به عبارت دیگر مدیران مدارس بیشتر از دو گروه دیگر اعتقاد دارند فعالیت انجام شده اما میزان مشارکت دانش‌آموزان در این زمینه توسط معاونان پرورشی بیشتر از دیگران ارزیابی شده است. اسکندری، احمدی (۱۳۷۸) در فرضیه دوم تحقیق خود تأثیر شورای دانش‌آموزی مدارس راهنمایی و متوسطه در ارتقای رشد فردی دانش‌آموزان از دیدگاه مدیران و معلمان را تأیید نموده‌اند.

۶ - میزان فعالیت شورای دانش‌آموزی در زمینه‌ی امور اجرایی

مدرسه:
نتایج مربوط به پاسخ دانش‌آموزان پسر نشان می‌دهد ۷۰/۳ درصد دانش‌آموزان پسر میزان فعالیت شورای دانش‌آموزی را کمتر از متوسط و ۲۹/۷ درصد متوسط و بیشتر ارزیابی نموده‌اند. در همین زمینه پاسخ دانش‌آموزان دختر نشان می‌دهد ۴۱ درصد فعالیت شورای دانش‌آموزی را کمتر از متوسط و ۵۹ درصد در حد متوسط و بیشتر ارزیابی نموده‌اند. بررسی نتایج نشان می‌دهد ۵۹ درصد دانش‌آموزان دختر میزان مشارکت دانش‌آموزان در زمینه‌ی امور اجرایی را در حد متوسط ارزیابی نموده‌اند و به عبارت دیگر در مدارس دخترانه شورا نقش فعالی در جهت افزایش روحیه‌ی مسئولیت‌پذیری و بهبود روند تصمیم‌گیری‌ها داشته است.

سبحانی‌نژاد (۱۳۷۴) استفاده از نظرات دانش‌آموزان و مطلع ساختن ایشان از اهداف برنامه‌ها در گرایش مثبت دانش‌آموزان مؤثر دانسته است.

در ارتباط با تفاوت بین میزان فعالیت شورای دانش‌آموزی پیرامون امور اجرایی مدارس دخترانه و پسرانه نتایج نشان می‌دهد تفاوت معنی‌داری بین نظرات دو گروه وجود داشته است و دانش‌آموزان دختر به نقش شورای دانش‌آموزی در زمینه‌ی کمک به مدیریت مدرسه اشاره نموده‌اند.

در زمینه‌ی فوق با توجه به یافته‌ها در جهت انجام یا عدم انجام فعالیت شورای دانش‌آموزی ۷۶ درصد مدیران ۷۱ درصد از اعضای شورای دانش‌آموزی و ۷۰ درصد معاونان پرورشی مدارس متوسطه بیان نمودند فعالیت صورت پذیرفته اما میزان انجام این نوع فعالیت طبق ارزیابی ۶۹/۲ درصد مدیران و ۶۰/۵ درصد اعضای شورای دانش‌آموزی و ۴۳/۴ درصد معاونان پرورشی کم بوده است. اسکندری - احمدی (۱۳۷۸) در فرضیه پنجم تحقیق خود تأثیر مثبت شورای دانش‌آموزی مدارس راهنمایی و متوسطه در حسن اجرای امور آموزشگاه‌ها را تأیید نموده‌اند.

با توجه به نظام تصمیم‌سازی مدارس و سهم هر یک از دو گروه یعنی مدیران مدارس در تفویض اختیارات شورای دانش‌آموزی و فعالیت شورای دانش‌آموزی در این جهت نشان می‌دهد یکی از اهداف عمده این نهاد به‌طور قابل توجهی تحقق نیافته است. با توجه به میانگین نمرات سؤال‌های پاسخگویان سه گروه بیشترین میانگین نمرات مربوط به مجموع عوامل در بعد انجام فعالیت شورای دانش‌آموزی مربوط است به دو گروه معاونان پرورشی و اعضای شورای (۲/۶۹) و در بعد میزان فعالیت شورا در این قسمت مربوط به معاونان پرورشی (۶/۵۲) می‌باشد.

۷ - میزان فعالیت شورای دانش‌آموزی در زمینه‌ی برگزاری مناسبت‌های ملی - مذهبی:

نتایج مربوط به پاسخ دانش‌آموزان پسر نشان می‌دهد ۴۷/۷ درصد میزان فعالیت شورای دانش‌آموزی را کمتر از متوسط و ۵۴/۳ درصد متوسط و بیشتر ارزیابی نموده‌اند. در همین زمینه پاسخ دانش‌آموزان دختر نشان می‌دهد ۱۹/۱ درصد فعالیت شورای دانش‌آموزی در این زمینه را کمتر از متوسط و ۸۰/۹ درصد در حد متوسط و بیشتر ارزیابی نموده‌اند.

در جهت تفاوت بین میزان فعالیت شورای دانش‌آموزی پیرامون برگزاری مناسبت‌های ملی - مذهبی مدارس دخترانه و پسرانه نتایج نشان می‌دهد تفاوت معنی‌داری بین نظرات دو گروه وجود داشته است و دانش‌آموزان دختر با توجه به علائق آنان جهت امور فرهنگی و هنری مدارس بیشتر از گروه پسران میزان مشارکت دانش‌آموزان را در برگزاری مناسبت‌ها ارزیابی کرده‌اند. در زمینه‌ی فوق بررسی نظرات مدیران، معاونان پرورشی و اعضای شورای دانش‌آموزی در جهت انجام یا عدم انجام فعالیت شورای دانش‌آموزی ۶۵ درصد معاونان پرورشی و ۵۵ درصد مدیران مدارس و ۵۰ درصد از اعضای شورای بیان نمودند فعالیت صورت پذیرفته اما میزان انجام این فعالیت طبق ارزیابی ۵۳ درصد معاونان زیاد و به‌نظر ۵۲ درصد مدیران و ۵۱/۲ درصد اعضای شورای دانش‌آموزی متوسط بوده است. در فرضیه‌ی چهارم تحقیق اسکندری - احمدی (۱۳۷۸)، تأثیر مثبت شورای دانش‌آموزی در ارتقای رشد سیاسی دانش‌آموزان از دیدگاه مدیران و معلمان تأیید شده است.

با توجه به میانگین نمرات سؤال‌های پاسخگویان بیشترین میانگین نمرات مجموع عوامل در بعد انجام فعالیت با (۴/۴۳) و در بعد میزان فعالیت شورای دانش‌آموزی در این زمینه با (۶/۳۴) مربوط به معاونان پرورشی می‌باشد و به‌عبارت دیگر این گروه ارزیابی مثبت‌تری از میزان فعالیت دانش‌آموزی به‌منظور ارتقای سطح آگاهی‌های سیاسی و مذهبی داشته‌اند.

نتایج مربوط به بررسی میزان فعالیت‌های هفت‌گانه شورای دانش‌آموزی نشان می‌دهد در سطح معنی‌دار ($P < 0/05$) بالاترین میانگین رتبه مربوط به برگزاری فعالیت‌های ملی - مذهبی و پایین‌ترین میانگین رتبه (۳/۱۲) مربوط به تعاونی مدرسه بوده است و به‌عبارت دیگر بیشترین میزان فعالیت شورای دانش‌آموزی به‌منظور مشارکت عموم دانش‌آموزان در امور مختلف در برگزاری مناسبت‌های ملی - مذهبی و کمترین عملکرد فعالیتی مربوط به امور تعاونی مدرسه می‌باشد.

بخشی از محدودیت‌های پژوهش:

۱ - محدودیت در به‌کارگیری ابزار اندازه‌گیری که صرفاً به‌مصاحبه و پرسشنامه برای ارزیابی نقش شوراها اکتفا شده است.

۱۰ - پیش‌بینی و ایجاد واحدهای نظارتی - هدایتی بر نحوه‌ی عملکرد شوراهای دانش‌آموزی مدارس در اداره‌ی آموزش و پرورش با تأکید بر مدارس پسرانه.

منابع:

- آموزش و پرورش شهرضا «دایره آمار و بودجه»، اردیبهشت ۱۳۸۰
جامعه‌شناسی سال اول متوسطه، ۱۳۷۷
رستمی‌پور، علی (راهنمای اجرای فعالیت پرورشی آیین مطالعه و پژوهش دوره متوسطه)
اداره کل امور فرهنگی و هنری، مؤسسه فرهنگی منادی تربیت، ۱۳۷۹
زینلی، منصور (برقراری روابط انسانی در مدرسه) فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش
شماره ۲۱، ۱۳۷۸، ص ۵۲ تا ۵۷
شعاری‌نژاد، علی اکبر (فعالیت‌های اجتماعی و گروهی) معاونت پرورشی وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۷۹.
طوسی، محمدعلی (مشارکت در مدیریت و مالکیت) مرکز آموزش مدیریت دولتی، ۱۳۷۲
علاقه‌بند، علی (جامعه‌شناسی آموزش و پرورش)، بعثت، ۱۳۷۲
فقیهی، علی‌رضا (بررسی نگرش دانش‌آموزان نسبت به انواع تشکلهای موجود در مدارس متوسطه استان مرکزی) رساله پژوهشی، ۱۳۷۷
قربانی‌نیا، حمیدرضا (ماهیت مشارکت) فرهنگ مشارکت، شماره ۱۲، ۱۳۷۵، ص ۲۰ تا ۲۲
قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، تربیت، ۱۳۷۷
کارگزار تهرانی، علی (بررسی شیوه‌های مشارکت دانش‌آموزان، معلمان در امر خودگردانی مدارس) رساله فوق لیسانس، ۱۳۷۷
کاظمی، میرزایی (ابعاد مشارکت در آموزش و پرورش) مجله تربیت، شماره ۱۰، ۱۳۷۹، ص ۳۰ تا ۳۴
گنجی، حمزه (روانشناسی رشد) نفت، ۱۳۷۶
گلشنی فومنی، منوچهر (جامعه‌شناسی آموزش و پرورش) نشر دوران، ۱۳۷۹
محسنی، منوچهر (مقدمات جامعه‌شناسی) دیبا، ۱۳۷۰
معیری، محمد طاهر (بچه‌های خوب، پرورش بد) امیرکبیر، ۱۳۷۸
معاونت پرورشی وزارت آموزش و پرورش (دستورالعمل تشکیل شورای دانش‌آموزی) ۱۳۷۸
معاونت پرورشی وزارت آموزش و پرورش (طرح‌ها و فعالیت‌های گروهی دانش‌آموزان) ۱۳۷۴
مفیدی، محمد قاسم (شناسایی موانع مشارکت دانش‌آموزان در مدیریت مدارس متوسطه استان مازندران) رساله پژوهشی، ۱۳۷۸
میرزاپور، مسلم (تحلیلی کوتاه پیرامون مشارکت قانون شوراها) فرهنگ مشارکت، نمایه، شماره ۹۵
میرکمالی، سیدمحمد (روابط انسانی در آموزشگاه) نشر بسطرون، ۱۳۷۸

۲ - نتایج این پژوهش تنها قابل تعمیم به مدارس متوسطه شهرضا است.

۳ - وجود فرهنگ محافظه‌کاری مسلط بر محیط‌های آموزشی که صداقت در پاسخگویی به سؤال‌ها را تحت‌الشعاع خود قرار می‌دهد.

۴ - مصادف شدن اجرای مصاحبه و پرسشنامه با تعطیلات قبل از امتحانات پایان سال و عدم دسترسی به تمامی اعضای شورای دانش‌آموزی.

پیش‌نهادهای:

۱ - به‌منظور تقویت روحیه‌ی مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان و ارتقای رشد بالندگی ایشان، اختیار اداره‌ی مدرسه حتی به‌صورت یک روزه به‌شورای دانش‌آموزی واگذار شود.

۲ - شرکت هر چه بیشتر نمایندگان شورای دانش‌آموزی در جلسات شورای مدرسه به‌منظور زمینه‌سازی عملی همیاری دیگر دانش‌آموزان.

۳ - ارائه آموزش‌های ضمن خدمت برای مدیران با تأکید بر مدارس پسرانه در جهت اداره امور مدارس به‌صورت مشارکتی.

۴ - ارائه اختیارات بیشتر از سوی مدیران به‌معاونان پرورشی به‌لحاظ نقش هدایت و موقعیت شغلی آن‌ها در مدارس.

۵ - ترغیب بیشتر شورای دانش‌آموزی به‌استفاده مناسب و بهینه از مراسم صبحگاهی مدرسه به‌عنوان بهترین ابزار انتقال و دریافت نظرهای مدیران و دانش‌آموزان.

۶ - تبیین محدوده فعالیت‌های شورای دانش‌آموزی در زمینه‌ی امور اجرایی و امور انضباطی از سوی مدیریت و ارائه آن به‌سایر دانش‌آموزان.

۷ - تشکیل واحد هماهنگی در مدرسه به‌منظور یکسان‌سازی و جهت‌دهی فعالیت‌های گروهی تشکلهای مختلف.

۸ - واگذاری مسئولیت برگزاری قسمتی از فعالیت‌های اردویی به‌شورای دانش‌آموزی به‌طور عملی و ارائه گزارش نحوه‌ی عملکرد شورا به‌سایر دانش‌آموزان.

۹ - مشارکت هر چه بیشتر کمیته‌ی تعاونی در بعد نظارتی فروشگاه یا تعاونی مدرسه و ارائه گزارش عملکرد مالی آن به‌سایر دانش‌آموزان.